

אי אפשר לומר כך לפי רבי עקיבא, שהרי **איבא סיד** ההיכל בין שאת, שבדרגה השנייה, לקרום הביצה שבדרגה הרביעית **דעדיף מיניה** דשאת. שהרי סיד ההיכל הוא סמוך בדרגתו השלישית לקרום הביצה שהוא בדרגה הרביעית, ולרבי עקיבא מצטרפים רק מראות הסמוכים זה לזה!

ואי אמרת **ליצרפיה לקרום ביצה** בהדי סיד ההיכל הסמוך לו — **לאו בר מיניה הוא!** שהרי קרום הביצה הוא תולדת השאת, ואילו סיד ההיכל הוא תולדת הבהרת.

וכיון שאי אפשר להעמיד גם מצד קרום ביצה כרבי עקיבא, מדוע לא דייקת ממנו שהתנא דמראות נגעים הוא דלא כרבי עקיבא?

ומשנינן: **האי מאי תיקשי לך?**

א-1

בשלמא בלא הקושיה אל מה יצטרף סיד **ההיכל**, מקרום הביצה לא הוה קשיא כיצד

דידיה הוא! ולפיכך, לא יתכן להעמיד את משנתנו כרבי עקיבא, כי לפיו, בהכרח, אין חלוקה לאבות ולתולדות. אלא יש לשנות לפיו את המשנה של ארבע מראות נגעים לפי סדר הלובן שלהם: בהרת עזה כשלג, שאת כצמר לבן, ושניה לה סיד ההיכל וקרום הביצה! וזה ששונים את המראות זו למעלה מזו הוא ללמדנו שצירופן הוא רק בשני מראות סמוכים, ולרבי עקיבא הבהרת תצטרף לשאת הסמוכה לה, והשאת לסיד ההיכל הסמוך לו, וכן סיד ההיכל, שהוא שלישי, יכול להצטרף בין לשאת שהיא שניה ובין לקרום הביצה שהוא רביעי.

ופרכינן: **אי הכי**, שדייקת כי משנתנו היא דלא כרבי עקיבא משום שאי אפשר לצרף בהרת לסיד ההיכל מחמת שהן רחוקות שתי דרגות, ולרבי עקיבא מרחק של שתי דרגות בין המראות מונע את צירופן, **קרום ביצה נמי תיקשי לך**, שאי אפשר להעמידו כרבי עקיבא כי **בהדי מאן ליצרפיה?** אם אמרת **ליצרפיה לקרום הביצה בהדי שאת**, [אביו],

הסיד, האם הוא תולדה של הבהרת או של השאת.

וביאר הרמב"ן, שלפי התנא של משנתנו, שהסיד הוא תולדה של הבהרת, על כרחך צריך לומר, שהשלג והסיד הם גוון אחד של לובן, והצמר והקרום הם גוון אחר של לובן, שאם לא כן, מדוע הסיד מתייחס לבהרת יותר מאשר לשאת, הרי הסיד פחות לבן מהשאת. אך רבי עקיבא אומר, זה למעלה מזה. וכונתו, שכולם בגוון אחד של לובן, והם חלוקים רק בחוזק הלובן, ולפי זה, על כרחך, שהסיד הוא תולדה של השאת, שהרי אין סיבה לייחס אותו לבהרת, ולכן אמר רב חנינא, שמשנתנו סוברת שלא כמו

רבי עקיבא.

ובדעת הרמב"ם, ראה **בכסף משנה ובחזון איש** [ב ד]. **ובפירוש המשנה** [סוף משנה ג] כתב הרמב"ם, שלפי חכמים הצמר יותר לבן מהסיד, ולפי רבי עקיבא הסיד יותר לבן מהצמר.

והגר"א כתב, שהתנא של המשנה סובר, שכל תולדה מצטרפת רק עם האב שלה, והתנא של משנה ג' סובר, שכל הנגעים מצטרפים, ובמשנה ד' נחלקו בזה התנאים. ועוד כתב הגר"א, שסדר הלובן שלהם הוא: שלג, סיד ההיכל, צמר לבן, קרום ביצה. ושלא כמו שכתבו כל הראשונים.

שהם סמוכים. ורק הקרום מצטרף לשאת משום שהתורה ריבתה תולדה לשאת יותר מאשר לבהרת.

אלא, סיד ההיכל, אי קרית ליה תולדת הבהרת, על ידי חלוקת ארבעת הנגעים לשתי אבות ולשתי תולדותיהן. **קשיא** לן, כיצד הוא יצטרף לנגע אחר? והרי לשאת, שאינה אביו, אין הוא יכול להצטרף. ולקרום הביצה, שהוא תולדה של אב אחר, גם אינו יכול להצטרף. ולאביו הבהרת, הרחוק ממנו בשתי דרגות, גם אינו יכול להצטרף?!

ואם נאמר לגבי סיד ההיכל, שריבה הכתוב תולדה לבהרת, אפילו שהיא נמוכה ממנה, ולכן הסיד מצטרף עם הבהרת אפילו שהשאת מפסיקה ביניהם, אם כן, הצירוף יהיה רק לפי אבות ותולדות, ולא לפי המראות הסמוכים. שהרי הקרום מצטרף עם השאת אפילו שהסיד מפסיק ביניהם, וכן הסיד מצטרף עם הבהרת אפילו שהשאת מפסיק ביניהם, ומדוע אמר רבי עקיבא שרק שני מראות הסמוכות מצרפים?

אלא, בהכרח, שהסיד לא מצרף עם הבהרת, משום שאינם סמוכים.

ומסקינן: **אלא מהוורתא** — מתניתין שבתחילת מסכת נגעים, היא **דלא כרבי עקיבא!**⁽⁴⁾

והוינן בה: **והיבא שמעינן לרבי עקיבא שיש לשנות את ארבעת מראות הנגעים זו למעלה מזו,** כדי ללמד שצירופן הוא רק בין שני נגעים סמוכים?

הוא מצטרף לנגעים אחרים. משום שפשיטא לן שקרום הביצה, שהוא בדרגה הרביעית, יכול להצטרף עם השאת, שהיא בדרגה השנייה. **דאף על גב דקרום ביצה** נמוך **מתתאי דשאת,** למטה מהשאת בשתי דרגות, בכל זאת יש לנו ריבוי מיוחד לתולדת השאת שמצטרפת לאביה, על אף ריחוקה. שהרי **רחמנא אמר "ולשאת ולספחת"**, וריבה הכתוב **"ספחת"**, שמשמעותה היא, כל שהיא **טפילה לשאת,** אף על גב **דמנחתא מיניה טובא,** שהיא נמוכה הרבה ממנה, מכל מקום היא מצטרפת אל אביה, כי **"ספחת"**, שמשמעותה **"טפילה"**, היא אפילו בטפילה כל דהו, אפילו כשיש מראה אחר המפסיק ביניהם.

נוריבוי זה של ספחת הטפילה לשאת הוא לתולדת השאת בלבד. שרק בה דיבר הכתוב, אך אין לנו חלוקה של אבות בין בהרת לשאת. וכן לבהרת אין תולדה, אליבא דרבי עקיבא. רש"י]

ולפי זה, זה שאמר רבי עקיבא שיש לשנות את סדר המראות זו למעלה מזו, ואין צירוף אלא בין שני נגעים הסמוכים זה לזה במראיהם, מתייחס רק לשלשת הנגעים האחרים, שהם בהרת, שאת וסיד ההיכל, שהם מצטרפים, כל אחד לסמוך לו.

[הבהרת היא אב בפני עצמו והיא מצטרפת לשאת, משום שנאמר **"והיה"**, ללמד שהבהרת והשאת מצטרפים.

ולפי רבי עקיבא, הם מצטרפים משום שהם סמוכים. וכן הסיד והשאת מצטרפים משום

4. מבואר כאן, שלפי רבי עקיבא הסיד מצטרף עם השאת ולא עם הבהרת, ועיין בבאור

ששאל יהושע: יאמרו "מקרום ביצה ומעלה טמא ומצטרפין", מורה שהכל מצטרפים זה לזה, בלי חלוקה לאבות ותולדות.

וכך מדייקת הגמרא: כל שאלתו של יהושע היתה "יאמרו מקרום ביצה ומעלה טמא ומצטרפין", ואילו "יאמרו מסיר היכל ולמעלה טמא ומצטרפין", לא קאמר לו. ומדלא אמר ליה, שמע מינה, דשמיע ליה לרבי עקיבא אביו, דאמר, כולחו מראות נגעים לבהרי שאת מצטרפין. שהצירוף אינו תלוי באבות ותולדות, אלא הצירוף הוא במראות הסמוכות. ולכן, השאת מצטרף עם הבהרת ועם הסיד, מפני שהם סמוכים. וכן השאת מצטרף עם הקרום אף שאינם סמוכים, משום שריבה הכתוב תולדה לשאת, אפילו היא נמוכה הימנו בשתי דרגות.

אבל אין הבהרת מצרף עם הסיד ועם קרום הביצה, כיון שהיא רחוקה מהם בשתי דרגות.

ולכן שאל יהושע את רבי עקיבא אביו – יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין, ואנן ידעינן שאין צירוף אלא בטפל או במראה סמוך. ולא שאלו נמי יאמרו מסיד ומעלה טמא ומצטרף. שהרי אין לרבי עקיבא חלוקה של אבות ותולדות.

אך דוחה הגמרא את הראיה:

ודלמא, רבי עקיבא נמי סבר שצירוף מראות נגעים הוא שאת ותולדותה, בהרת ותולדותה. ויהושע בנו כך שאלו: יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרף, ויאמרו מסיד ההיכל

אילימא מהא דתניא: אמר רבי יוסי, שאל יהושע, בנו של רבי עקיבא, מרבי עקיבא: מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבע?

אמר לו רבי עקיבא ליהושע בנו: מהי שאלתך, ואם לאו, מה יאמרו?

אמר לו יהושע: שאלתי היא – יאמרו: כל מראה לוכן הגבוה מקרום ביצה ולמעלה הרי הוא טמא, ואמאי הצריך התנא לפורטן בשמותן?

אמר לו רבי עקיבא: הזכיר התנא את שמותם של כל ארבעת הנגעים ואת חילוק מראיהם וערך אותם בסדר מדורג, כדי לומר שמצטרפים זה עם זה.

אמר לו יהושע: אם ללמד שמצטרפים זה עם זה, דיינו שיאמרו: כל מראה שהוא לבן מקרום הביצה ולמעלה הרי הוא טמא, ומצטרפין זה עם זה?!

אמר לו רבי עקיבא: לכן הזכירם לפי שמותם, לומר לך, שכל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן, אינו רואה את הנגעים!

ועתה מדייקת הגמרא מדברי תשובתו של יהושע, מה היתה שיטת רבי עקיבא, אביו: אילו סבר רבי עקיבא כפי תנא דמתניתין, שכל תולדה מצטרפת רק לאביה, היה יהושע בנו צריך לשואלו: יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף, ויאמרו מסיד ההיכל ולמעלה טמא ומצטרף, שהרי לפי החלוקה לאבות ולתולדותיהן, אלו הם שני הצירופים היחידים של תולדה ואביה. ואילו השאלה

ומעלה טמא ומצטרף. אלא, שהתנא דברייתא, שהביא את דברי רבי עקיבא ויהושע בנו לא הקפיד לפרט את השאלה!?

אלא, יש לנו ללמוד את סדר צירוף הנגעים אליבא דרבי עקיבא, **מדרבי חנינא**.

דאמר רבי חנינא: משל לסדר מראות הנגעים אליבא דרבי עקיבא, למה הדבר דומה? — לארבעה כוסות של חלב, שלכל אחד מהן נפלו מספר שונה של טיפות דם, והתערבו בחלב. כוס אחד, נפלו לתוכו שתי טיפין של דם. ואחד, נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם. ואחד נפלו לתוכו שמונה. ואחד נפלו לתוכו שתים עשרה טיפין. ואמרי לה שיש עשרה טיפין. שכולן מראות לובן הן, אלא שזה למעלה מזה וזה למעלה מזה!

ומוכח מדברי רבי חנינא, שסבר רבי עקיבא שאין הצירוף לפי אבות ותולדות אלא לפי הסמיכות בדרגות הלובן! שהרי רבי עקיבא אמר "זה למעלה מזה", וקיבל רבי חנינא מרבותיו, שהוא אמר כן לגבי סדר הצירוף, שהם מצטרפים כל אחד עם המראה הסמוך לו.⁽⁵⁾

והוינן בה: **אימור דשמעת ליה לרבי עקיבא** שכך הוא סדר צירופן לפי סמיכות דרגות הלובן, **בנגע פתוך**, שהוא הנגע הלבן — אדמדם הנזכר בתורה. והוא המתאים למשל של רבי חנינא בתערובת החלב הלבן

עם הדם האדום. אבל בנגע חלוק, שהוא מראה לבן בלבד כגון הבהרת, **מי שמעת ליה שהצירוף הוא לפי דרגות הלובן!?** דילמא הצירוף הוא כמו תנא דידן, בין אבות לתולדותיהן?

וכי תימא, כי היכי דשמעת ליה בפתוך הכי שמעת ליה בחלוק, דמאי שנא, אכתי תיקשי לך:

ובפתוך גופיה, מי שמעת ליה ששונה אותם רבי עקיבא לפי סדר הלובן, ולומר שמצטרפין דוקא לפי סדר דרגת סמיכותן בלובן?

והתנן: רבי עקיבא אומר: כיצד נראה נגע אדמדם שבזה ושבוה, והיינו, בשני מראות הנגעים המוזכרים בתחילה במשנה, שהם עזה כשגלג וכסיד ההיכל, הרי הם נראים כיון המזוזת במים. שאילו היתה נופלת טיפת דם ומתערבת בחלב, היה מתקבל מראה של יין מזוג כשמסביבו מראה לבן,⁽⁶⁾ וזהו צורתו של נגע אדמדם.

אלא, שמראית הלובן של הנגע הפתוך של בהרת, נראית עזה כשגלג, **ושל סיד דיהה הימנה.** דהיינו, החילוק בין נגע פתוך של בהרת, לשל סיד, הוא במראה הלובן, שהלובן של בהרת עזה יותר.

ואם איתא שרבי עקיבא שונה את המראות ב-1

יותר. כלומר, הלובן החזק של הבהרת מכהה את האודם שבתוכו, ולכן הוא נראה לבן יותר. ואילו מראית הנגע הפתוך של סיד, נראית דיהה הימנה, כיון שהלובן חלש יותר, נראה האודם יותר חזק.

5. לפי החזון איש נגעים ב ו

6. כך הוא הביאור לפי הגירסא שלפנינו, וכך היא שיטת הרמב"ם.

אך לפי רש"י, הגירסא והביאור הם כך: אלא שהאודם של הנגע הפתוך של שלג נראה עז